

BÀI 25

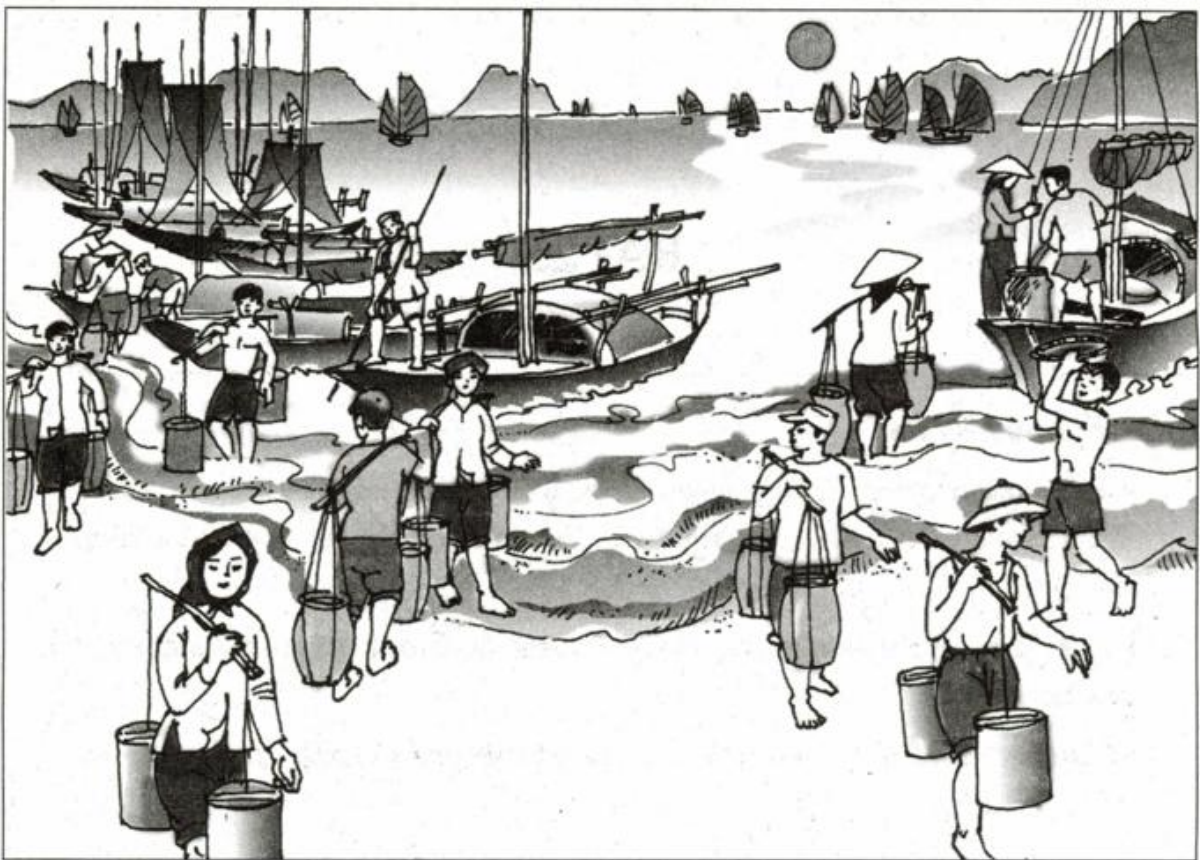
Kết quả cần đạt

- Cảm nhận được vẻ đẹp sinh động, trong sáng của những bức tranh thiên nhiên và đời sống con người ở vùng đảo Cô Tô được miêu tả trong bài văn.
- Thấy được nghệ thuật miêu tả và tài năng sử dụng ngôn ngữ điêu luyện của tác giả.
- Củng cố và nâng cao kiến thức về các thành phần chính của câu đã học ở bậc Tiểu học.

VĂN BẢN

CÔ TÔ

Ngày thứ năm trên đảo Cô Tô⁽¹⁾ là một ngày trong trẻo, sáng sủa. Từ khi có vịnh Bắc Bộ và từ khi quần đảo Cô Tô mang lấy dấu hiệu của sự sống con người thì, sau mỗi lần dông bão, bao giờ bầu trời Cô Tô cũng trong sáng như vậy. Cây trên núi đảo lại thêm xanh mượt, nước biển lại lam biếc đậm đà hơn hết cả mọi khi, và cát lại vàng giòn hơn nữa. Và nếu cá có vắng tăm biệt tích trong ngày động bão, thì nay lưới càng thêm nặng mẻ cá già đôi⁽²⁾. Chúng tôi leo dốc lên đồn Cô Tô hỏi thăm sức khoẻ anh em bộ binh và hải quân cùng đóng sát nhau trong cái đồn khố xanh⁽³⁾ cũ ấy. Trèo lên nóc đồn, nhìn ra bao la Thái Bình Dương bốn phương tám hướng, quay gót 180 độ mà ngắm cả toàn cảnh đảo Cô Tô. Nhìn rõ cả Tô Bắc, Tô Trung, Tô Nam, mà càng thấy yêu mến hòn đảo như bất cứ người chài nào đã từng để ra và lớn lên theo mùa sóng ở đây.

... Mặt trời lại rọi lên ngày thứ sáu của tôi trên đảo Thanh Luân⁽⁴⁾ một cách thật quá là đầy đủ. Tôi dậy từ canh tư. Còn tối đất, cố đi mãi trên đá đầu su⁽⁵⁾, ra thấu đầu mũi đảo. Và ngồi đó rình mặt trời lên. Điều tôi dự đoán, thật là không sai. Sau trận bão, chân trời, ngấn bể⁽⁶⁾ sạch như tấm kính lau hết mây hết bụi. Mặt trời nhú lên dần dần, rồi lên cho kì hết. Tròn trĩnh phúc hậu như lòng đỏ một quả trứng thiên nhiên đầy đặn. Quả trứng hồng hào thăm thẳm và đường bệ⁽⁷⁾ đặt lên một mâm bạc đường kính mâm rộng bằng cả một cái chân trời màu ngọc trai nước biển hửng hồng. Y như một mâm lễ phẩm tiến ra từ trong bình minh để mừng cho sự trường thọ⁽⁸⁾ của tất cả những người chài lưới trên muôn thủa biển Đông. Vài chiếc nhạn mùa thu chao đi chao lại trên mâm bể sáng dần lên cái chất bạc nén⁽⁹⁾. Một con hải âu bay ngang, là là nhịp cánh...

Khi mặt trời đã lên một vài con sào, tức là lúc nó trở về sự bình dị hằng ngày, thì tôi đang múc gầu nước giếng dội lên đầu lên cổ lên vai lên lưng, nghĩa là tôi cũng đang đi tắm như mọi người lao động bình thường đang tắm quanh giếng. Cái giếng nước ngọt ở rìa một hòn đảo giữa bể, cái sinh hoạt của nó vui như một cái bến và đậm đà mát nhẹ hơn mọi cái chợ trong đất liền.

Cái giếng nước ngọt đảo Thanh Luân sớm nay có không biết bao nhiêu là người đến gánh và múc. Múc nước giếng vào thùng gỗ, vào những cong những ang⁽¹⁰⁾ góm màu da lươn. Lòng giếng vẫn còn rớt lại vài cái lá cam lá quýt của trận bão vừa rồi quăng vào. Chỗ bãi đá nuôi sáu mươi vạn con hải sâm⁽¹¹⁾ ngoài kia, bao nhiêu là thuyền của hợp tác xã đang mở nắp sạp đổ nước ngọt vào. Sau trận bão, hôm nay hợp tác xã Bắc Loan Đầu cho mười tám thuyền lớn nhỏ cùng ra khơi đánh cá hồng⁽¹²⁾. Anh hùng Châu Hoà Mãn⁽¹³⁾ cùng bốn bạn xã viên đi chung một thuyền. Anh quấy nước bên bờ giếng, tôi né ra một bên. Anh quấy mười lăm gánh cho thuyền anh : "Đi ra khơi, xa lắm mà, có khi mười ngày mới về. Nước ngọt cho vào sạp, chỉ để uống. Vo gạo thổi cơm cũng không được lấy nước ngọt. Vo gạo bằng nước bể thôi".

Từ đoàn thuyền sắp ra khơi đến cái giếng ngọt, thùng và cong và gánh nối tiếp đi đi về về. Trông chị Châu Hoà Mãn địu con, thấy nó địu dàng yên tâm như cái hình ảnh biển cả là mẹ hiền mớm cá cho lũ con lành.

(Nguyễn Tuân^(*), *Kí*, NXB Văn học, Hà Nội, 1976)

Chú thích

(★) Nguyễn Tuân (1910 – 1987) quê ở Hà Nội, là nhà văn nổi tiếng, sở trường về thể tùy bút và kí, được tặng Giải thưởng Hồ Chí Minh về văn học nghệ thuật năm 1996. Tác phẩm của Nguyễn Tuân luôn thể hiện phong cách độc đáo, tài hoa, sự hiểu biết phong phú nhiều mặt và vốn ngôn ngữ giàu có, điêu luyện.

Bài văn *Cô Tô* là phần cuối của bài kí *Cô Tô* – tác phẩm ghi lại những ấn tượng về thiên nhiên, con người lao động ở vùng đảo Cô Tô mà nhà văn Nguyễn Tuân thu nhận được trong chuyến ra thăm đảo.

(1) *Cô Tô* : quần đảo gồm nhiều đảo nhỏ trong vịnh Bái Tử Long (thuộc vịnh Bắc Bộ), cách bờ biển tỉnh Quảng Ninh khoảng 100 km. Ngoài cá, biển Cô Tô còn nổi tiếng về mực, ngọc trai, hải sâm, bào ngư.

(2) *Giã đôi* : giã do hai tàu hoặc thuyền kéo (*giã* : lưới hình túi, dùng tàu thuyền kéo để bắt cá và hải sản khác ở tầng đáy hoặc gần đáy biển).

(3) *Khố xanh* : một sắc lính trong quân đội thuộc địa dưới chế độ thực dân Pháp. Lính khố xanh canh giữ các công sở, địa phương, chân có quần xà cạp màu xanh để phân biệt với các sắc lính khác.

(4) *Thanh Luân* : một đảo trong quần đảo Cô Tô.

(5) *Đá đầu sư* : đá có đầu tròn, nhẵn như đầu ông sư, thường quần tụ thành bãi.

(6) *Ngấn bể* : đường tiếp giáp giữa mặt biển và chân trời theo tầm nhìn của mắt.

(7) *Đường bệ* : dáng vẻ to lớn, vững vàng, uy nghi.

(8) *Trường thọ* : sống rất lâu (*trường* : dài ; *thọ* : sống lâu).

(9) *Bạc nén* : bạc đúc thành từng thỏi (*nén* : đơn vị đo khối lượng, bằng mười lạng ta, tức khoảng 375 gram).

(10) *Cong, ang* : *cong* : đồ đựng bằng sành, hồng phình, miệng rộng ; *ang* : đồ đựng nước bằng đất nung, thành hơi phình, miệng rộng.

(11) *Hải sâm* : động vật ở biển, thân tròn, dài và mềm, da có gai nhỏ, hình giống quả dưa chuột (dưa leo), sống ở vùng đáy biển, là một thực phẩm quý.

(12) *Cá hồng* : cá biển sống ở tầng đáy, thân hình bầu dục, có vệt màu đỏ.

(13) *Châu Hoà Mãn* : Anh hùng lao động ngành ngư nghiệp, chủ nhiệm một hợp tác xã đánh cá ở đảo Cô Tô, vào những năm 60 của thế kỉ XX.

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

1. Bài văn có thể chia làm mấy đoạn ? Nội dung chính của mỗi đoạn là gì ?

2. Vẻ đẹp trong sáng của đảo Cô Tô sau khi trận bão đi qua đã được miêu tả như thế nào ? Em hãy tìm và nhận xét những từ ngữ (đặc biệt là tính từ), hình ảnh diễn tả vẻ đẹp ấy trong đoạn đầu của bài.

3. Đoạn tả cảnh mặt trời mọc trên biển (từ *Mặt trời lại rọi lên ngày thứ sáu* đến *Một con hải âu bay ngang, là là nhịp cánh*) là một bức tranh rất đẹp. Em hãy tìm những từ ngữ chỉ hình dáng, màu sắc, những hình ảnh mà tác giả đã dùng để vẽ nên cảnh đẹp rực rỡ ấy. Nhận xét về những hình ảnh so sánh mà tác giả dùng ở đây ?

4. Cảnh sinh hoạt và lao động của người dân trên đảo đã được miêu tả qua những chi tiết, hình ảnh nào trong đoạn cuối bài văn ? Em có cảm nghĩ gì về cảnh ấy ?

Ghi nhớ

Cảnh thiên nhiên và sinh hoạt của con người trên vùng đảo Cô Tô hiện lên thật trong sáng và tươi đẹp qua ngôn ngữ điêu luyện và sự miêu tả tinh tế, chính xác, giàu hình ảnh và cảm xúc của Nguyễn Tuân. Bài văn cho ta hiểu biết và yêu mến một vùng đất của Tổ quốc – quần đảo Cô Tô.

LUYỆN TẬP

1. Em hãy viết một đoạn văn tả cảnh mặt trời mọc (trên biển, trên sông, trên núi hay ở đồng bằng) mà em đã quan sát được.

2. Chép lại và học thuộc đoạn văn (từ *Mặt trời nhú lên dần dần* đến *Một con hải âu bay ngang, là là nhịp cánh*).